

Zeg maar:

Wet water en brood

Wat betekent de Wet werk en bijstand voor u?
En wat kunt u daar nog aan doen?

Zeg maar:

Wet water en brood

**Wat betekent de *Wet werk en bijstand* voor u?
En wat kunt u daar nog aan doen?**

© september 2003

Uitgave: SP
Vijverhofstraat 65
3032 SC Rotterdam
T (010) 243 55 55
F (010) 243 55 66
E sp@sp.nl
I www.sp.nl

Adres plaatselijke afdeling:
zie achterzijde omslag

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Alle werk is voortaan passend	5
Sollicitatieplicht	5
Recht op ondersteuning bij arbeidsinschakeling	7
Werken zonder loon	7
Strafkortingen	8
Hoe verder met gesubsidieerde arbeid en sociale activering?	9
Gemeentelijke uitkeringsnormen	10
Vrijlating van inkomsten	11
Bijzondere bijstand en minimabeleid	12
Langdurigheidstoeslag	14
Bijstand in natura	14
Meepraten over de uitvoering	15

De tekst in dit boekje is met grote zorgvuldigheid samengesteld, maar uiteraard kunt u er geen rechten aan ontleen.

De tekst van de wet zelf en van de toelichting erop zijn te vinden op www.schulinck.nl/download.htm

Voor de plaatselijke regels kunt u het beste contact opnemen met de sociale dienst van uw gemeente.

'Ga aan de slag. Zet uw gemeentebestuur onder druk!'

Op 1 januari 2004 gaat de Wwb in, de Wet werk en bijstand – of, zoals ik hem liever noem, de *Wet water en brood*. De nieuwe wet betekent: minder respect voor mensen zonder betaald werk, minder bestrijding van de armoede en minder mogelijkheden om werklozen naar een betaalde baan te begeleiden. De nieuwe wet maakt Nederland, kortom, een stukje minder beschaafd.

In de Tweede Kamer heeft de SP-fractie het ontwerp van de wet fel bekritiseerd en hebben we een reeks van verbetervoorstellen ingediend. Onder andere bepleitten we:

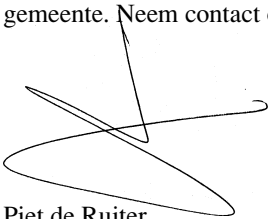
- Verhoging van de bijstandsnorm met vijf procent
- Eén landelijke norm om verschillen tussen gemeenten en willekeur te voorkomen
- Handhaving van de categoriale bijstand zoals de witgoedregeling
- De langdurigheidstoeslag na één jaar, en niet pas na vijf jaar op het minimum
- Terugkeer van de vrijlatingsregeling voor mensen die wat bijverdienen
- Afschaffing van de sollicitatieplicht voor mensen van 57,5 jaar en ouder en voor alleenstaande ouders met kinderen onder de 16 jaar
- Redding van de gesubsidieerde banen.

Samen met andere partijen hebben we de wet op een aantal punten kunnen bijstellen. Maar het resultaat is nog steeds ellendig slecht. De Wwb lijkt uit te gaan van de gedachte 'als we maar genoeg beknibbelen op de uitkeringen, gaan de mensen vanzelf wel aan het werk.' Dat is, zeker gezien de huidige economische toestand, absolute nonsens. En het laat zien dat het kabinet geen enkel respect heeft voor de vele mensen in de bijstand die nooit een betaalde baan zullen krijgen. Zij tellen gewoon niet mee.

De wet regelt dat de gemeenten de bijstandsuitkeringen voortaan volledig zelf moeten betalen. Vanaf 1 januari kunnen ze niet langer een groot deel

van de kosten declareren bij het Rijk. In ruil daarvoor krijgen ze wel veel meer ruimte om de uitvoering van de wet zelf in te vullen. Dat is één van de redenen om dit boekje te maken. We willen u wijzen op de mogelijkheden die u hebt om – samen met andere uitkeringsontvangers, actiegroepen en de plaatselijke SP-afdeling – in de slag te gaan met uw gemeentebestuur. Dat moet de komende maanden een aantal knopen doorhakken die voor u van groot belang zijn. Mijn oproep aan u luidt: bemoei u daarmee. Voer actie, zit raadsleden achter de broek, oefen druk op het gemeentebestuur om de wet op plaatselijk niveau zo sociaal mogelijk in te vullen. Het gaat om immers om ú.

Dit boekje geeft aan op een aantal belangrijke terreinen wat de nieuwe wet voor u betekent, en wat de gemeenten wel en niet kunnen doen om de ramp te beperken. We hopen dat u er uw voordeel mee kunt doen. Verder zullen we in de Tweede Kamer blijven knokken vóór solidariteit, en tegen de tweedeling in de samenleving. En bovendien kunt u ook plaatselijk op ons rekenen. Veel SP-afdelingen organiseren een spreekuur waar u terecht kunt voor informatie over uw rechten en plichten. Ook voeren ze de komende maanden graag samen met u de strijd voor een sociaal gemeentelijk beleid. Achterop vindt u adres en telefoonnummer van de SP-afdeling in uw gemeente. Neem contact op, en ga samen aan de slag. Doen.

A handwritten signature in black ink, consisting of several overlapping loops and a long horizontal stroke at the bottom.

Piet de Ruiter

Tweede-Kamerlid voor de SP

Alle werk is voortaan passend

De ‘oude’ bijstandswet kent het begrip *passende arbeid*. Als een baan ‘niet passend’ wordt geacht, hoef je hem niet te accepteren. Iemand met een afgeronde universitaire studie hoeft bijvoorbeeld de eerste periode dat hij werkloos is niet te solliciteren op een schoonmaakbaantje. Dat verandert. De nieuwe Wet werk en bijstand schrijft voor dat u zich inspant om ‘algemeen geaccepteerde arbeid’ te verkrijgen. En dat is vrijwel elke baan. Uitgezonderd zijn ‘werkzaamheden die gewetensbezwaren oproepen’ en ‘werkzaamheden die niet algemeen maatschappelijk aanvaard zijn, zoals prostitutie’. U kunt dus niet een bordeel in gedwongen worden, maar verder moet u wel alles accepteren dat u medisch gesproken aankunt. Ook tijdelijke baantjes en deeltijdwerk. En zelfs een gedwongen verhuizing kan ‘in individuele gevallen’ mogelijk zijn.

De wijziging is vooral stemmingmakerij. Gesuggereerd wordt dat bijstandsontvangers onder de huidige regels te kieskeurig zijn, en dat ze deze stok achter deur nodig hebben. Onzin. Ook het begrip passende arbeid was al erg streng ingevuld. En zou het niet veel beter zijn voor werknemer én werkgever als gekeken wordt of een baan past bij de aard en bekwaamheden van de werkzoekende? Wie zit er te wachten op frustraties bij het bedrijf en bij de werknemer?

U en de gemeente: zie ook het hoofdstuk ‘Strafkortingen’. De gemeenteraad kan opdragen dat de sociale dienst erg zorgvuldig naar de situatie van de persoon kijkt alvorens te korten op de uitkering omdat iemand onvoldoende zoekt naar ‘algemeen geaccepteerde arbeid’.

Sollicitatieplicht

Iedereen moet volgens de *Wet werk en bijstand* zijn best doen om werk te vinden. De sollicitatieplicht gaat ook gelden voor werklozen van 57,5 jaar en ouder en voor alleenstaande ouders met kinderen jonger dan vijf jaar. Een ontheffing van de sollicitatieplicht kan alleen na een individuele

beoordeling gegeven worden, als daarvoor ‘dringende redenen aanwezig zijn.’ En daarvan zal volgens de toelichting bij de wet slechts in uitzonderingen sprake zijn, in de regel pas na onderzoek door externe deskundigen. Ook chronisch zieken en gehandicapten krijgen met de sollicitatieplicht te maken en kunnen daarvan slechts om ‘dringende redenen’ ontheven worden.

Wij vinden dat alleenstaande ouders alle steun moeten krijgen als ze de zorg voor kinderen willen combineren met een betaalde baan, maar dat ze ook voor alléén die zorgtaak moeten kunnen kiezen. En het pesten van ouderen met een sollicitatieplicht terwijl ze toch geen werk kunnen krijgen, slaat nergens op. Is het niet juist minister Remkes van Binnenlandse Zaken die vindt dat oudere ambtenaren ontslagen moeten worden?

In de discussie in de Kamer heeft vooral de situatie van alleenstaande ouders met jonge kinderen veel aandacht gekregen. In de wet is daardoor opgenomen dat gemeente eerst een aantal zaken moet onderzoeken voordat ze een alleenstaande ouder met kinderen onder de twaalf mag verplichten te solliciteren. Gemeenten moeten zich overtuigen van de beschikbaarheid van passende kinderopvang, van de ‘belastbaarheid’ van de ouder en van de ‘toepassing van voldoende scholing’.

Een andere wijziging die de Kamer afdwong, is de verplichting voor de gemeenten om bij alleenstaande ouders ‘een afweging te maken tussen het belang van arbeidsinschakeling en de invulling die de ouder wenst te geven aan de zorgplicht’. Dat moet dan ‘met name gebeuren bij kinderen tot vijf jaar’.

U en de gemeente: de aanvullingen hebben de wet een stuk vager gemaakt. Dat biedt de gelegenheid om van de gemeente te eisen dat ze alleenstaande ouders met kleine kinderen geen sollicitatieplicht oplegt. Ook kan van de gemeente gevraagd worden dat ze ruimhartig ontheffingen verleent. Een vrijstelling van een nutteloze gebleken sollicitatieplicht voor mensen die al jaren werkloos zijn, geeft immers rust aan zowel die cliënten als aan de sociale dienst.

Recht op ondersteuning bij arbeidsinschakeling

Een nieuwigheid die de wet invoert, is dat u als bijstandsontvanger recht krijgt op ‘ondersteuning bij arbeidsinschakeling’. Het is echter zeer de vraag, of dit recht wat gaat voorstellen. Want niet uzelf, maar de gemeente beslist of er ondersteuning nodig is, en in welke vorm die gegeven moet worden. U kunt dus niet zelf een cursus uitzoeken en vervolgens zeggen: ‘Daar heb ik recht op.’

Wel moet de gemeente het gemotiveerd meedelen als ze de ondersteuning weigert die u vraagt. En daarbij moet ze méér argumenten aandragen dan alleen een gebrek aan geld.

U en de gemeente: op dit punt zijn moeilijk algemene regels te stellen. Geëist moet worden dat de gemeente de verzoeken zorgvuldig bekijkt, en ze honoreert waar dat enigszins mogelijk is. Komen er signalen dat de gemeente erg terughoudend reageert op steunverzoeken, dan is een klachteninventarisatie een goed middel om de discussie aan te zwengelen.

Werken zonder loon

Niet nieuw, maar in de Wwb wel met meer nadruk gebracht, is het fenomeen *werken met behoud van uitkering*. Dat kan verplicht gesteld worden, maar alleen als de werkzaamheden volgens de gemeente ‘noodzakelijk zijn om uit te stromen naar regulier werk’. Er zal dus altijd eerst een onderzoek plaatsgevonden moeten hebben dat uitwijst dat onbetaalde arbeid voor de betreffende werkloze noodzakelijk is als opstapje naar betaald werk. De wet stelt verder dat het moet gaan om een ‘beperkte periode’, en dat de gemeente rekening moet houden met de ‘grenzen van het arbeidsrecht’. Als de feitelijke situatie sterk lijkt op een normale dienstbetrekking, kan de onbetaalde werknemer via de rechter loonbetaling afdwingen.

De voorwaarden zijn dus vrij streng. Maar de vraag is, of de gemeenten zich daaraan zullen houden. Plannen als die uit Amsterdam om tientallen

mensen onbetaald aan het werk te zetten in het toezicht, de plantsoenen- dienst en het welzijns- en bibliotheekwezen, bewijzen het tegendeel.

U en de gemeente: de bezuinigingen op de gesubsidieerde arbeid maken de gemeenten creatief in het bedenken van goedkope oplossingen om allerlei taken toch te laten verrichten. Het is zaak voortdurend de vinger aan de pols te houden om te zorgen dat beperkingen die de wet stelt volledig nageleefd worden.

Strafkortingen

In de nieuwe wet vervallen de richtlijnen die het ministerie nu geeft voor het opleggen van straffkortingen. De gemeenten móeten korten op de uitkering als iemand verwijtbaar de regels overtreedt, maar krijgen helemaal de vrije hand in het vaststellen van de zwaarte van de straf. Nieuw is verder dat een straffkorting ook mogelijk wordt als iemand zich ‘zeer ernstig misdraagt’ tegenover een Sociale-Dienstambtenaar. Daarvan is sprake bij gedrag ‘dat in het normale menselijke verkeer in alle gevallen als onacceptabel wordt beschouwd’.

Wij vinden dat er alle reden is om erg terughoudend te zijn met het opleggen van straffkortingen. De bijstand is het – al te lage – minimum. Daarvan nog wat afhalen, zorgt automatisch voor (nieuwe) problemen. De vraag is ook, wat je met verlaging van de uitkering wilt bereiken. Om fraude te voorkomen werkt het niet, en iemand die de boel wil bedonderen, zorgt wel voor voldoende nep-sollicitaties. En van ernstige misdragingen moet gewoon aangifte gedaan worden bij de politie. Wie zijn belastinginspecteur uitscheldt, krijgt ook geen naheffing.

U en de gemeente: elke gemeenteraad moet een verordening vaststellen die aangeeft in welke situaties de uitkering verlaagd wordt, en hoeveel. De politieke discussie daarover is belangrijk genoeg om u er nadrukkelijk mee bezig te houden. Zorg dat u de ontwerp-verordening krijgt, bekijk hem kritisch en maak duidelijk wat u ervan vindt.

Hoe verder met gesubsidieerde arbeid en sociale activering?

De Wwb betekent niet alleen het einde van de ‘oude’ bijstandswet, maar ook van de regelingen voor gesubsidieerde arbeid, zoals Wiw (Wet inschakeling werkzoekenden) en ID (Instroom- en Doorstroombanen). Beide landelijke regelingen verdwijnen, het geld dat ermee gemoeid is gaat naar de gemeenten en die mogen voortaan zelf weten hoe ze het gebruiken – als het maar is voor werkloosheidsbestrijding. Op de uitgaven wordt wel een enorme korting doorgevoerd: hoewel de werkloosheid momenteel razend-snel toeneemt, moeten de gemeenten de bestrijding ervan in de toekomst met 680 miljoen per jaar minder doen dan er nu voor wordt uitgetrokken. De gemeenten krijgen één budget voor alles wat te maken heeft met gesubsidieerde arbeid, trajecten voor werklozen en sociale activeringsprojecten voor mensen die ver van de arbeidsmarkt afstaan. Ze mogen werk blijven subsidiëren op basis van de huidige regelingen, maar ook compleet nieuwe vormen bedenken.

De bezuiniging zal tot enorme problemen leiden. Gemiddeld raken de gemeenten een kwart kwijt van wat de arbeidsinschakeling nu kost. Dat betekent: ontslagen, loonsverlagingen en problemen voor de instellingen waar de ID’ers en Wiw’ers werken. Vaak zijn dat maatschappelijke instellingen als buurthuizen, peuterspeelzalen enzovoort. Die gaan dus inleveren op hun kwaliteit. Ook wordt de sociale activering sterk bedreigd. De gemeente moet de bijstandsuitkeringen voortaan helemaal zelf betalen, en zal dus liever investeren in kansrijkere werklozen die snel weer aan het werk kunnen, dan in vrijwilligersprojecten.

U en de gemeente: de gemeenten krijgen alle ruimte om zelf de boel te regelen. Inzet zou volgens ons moeten zijn: behoud van de gesubsidieerde banen, salarissen van ID’ers en Wiw’ers voortaan op CAO-niveau, en overeind houden van de mogelijkheden voor sociale activering.

Gezien de bezuinigingen zal dat betekenen dat de werkgevers meer moeten gaan betalen voor hun gesubsidieerde krachten. Dat levert ongetwijfeld problemen op bij veel instellingen, maar leidt wel tot een zuivere discussie: wat is de maatschappelijke waarde van het werk van de instelling, en hoeveel subsidie moet ze krijgen? De afgelopen tijd konden subsidies kunstmatig laag gehouden worden met spotgoedkope arbeidskrachten.

Duidelijk is, dat de mensen in een gesubsidieerde baan enorm moeten opletten en massaal druk moeten uitoefenen op hun gemeentebestuur, om te voorkomen dat ze helemaal het kind van de rekening worden.

Gemeentelijke uitkeringsnormen

De normbedragen voor de algemene bijstand zijn grotendeels in het hele land gelijk. Voor een aantal situaties moet de gemeente echter eigen beleid maken – uiteraard wel binnen de ruimte die de wet aangeeft. Dat is het geval voor jongeren van 21 en 22 jaar, voor schoolverlaters in de eerste zes maanden van hun uitkering, en voor mensen die ‘lagere algemeen noodzakelijke bestaanskosten’ hebben. Dat kan zijn vanwege hun woon-situatie of doordat ze de kosten met een ander kunnen delen. Woningde-lers, krakers en daklozen hebben hier veelal mee te maken.

Deze gemeentelijke vrijheid bestaat al in de huidige bijstandswet en leidt tot verschillen van meer dan honderd euro per maand in situaties die volkomen vergelijkbaar zijn. De invoering van de nieuwe wet was een uitstekende gelegenheid geweest om met deze rechtsongelijkheid en willekeur af te rekenen. Maar dat is helaas niet gebeurd: de gemeentelijke normen en verschillen blijven ook in de Wwb voortbestaan.

U en de gemeente: de toelichting bij de nieuwe wet stelt heel duidelijk dat de gemeenten geen rekening hoeven te houden met eventuele lagere woonkosten. Ook mogen schoolverlaters meteen de volledige norm krijgen en hoeft er geen korting plaats te vinden bij 21 en 22-jarigen. De

gemeenten moeten hun verordening aanpassen aan de nieuwe wet. Dat biedt een prima gelegenheid om de regels tegen het licht te houden en te eisen dat eventuele kortingen op de volledige normen verdwijnen. In de toelichting staat immers ook dat ‘budgettaire overwegingen geen rol mogen spelen’.

Vrijlating van inkomsten

De Wet werk en bijstand perkt uw mogelijkheden om iets over te houden van inkomsten uit een deeltijdbaantje fors in. De huidige Bijstandswet kent een landelijke vrijlatingregeling voor mensen die geen volledige arbeidsplicht hebben of die 57,5 jaar en ouder zijn. Veel gemeenten hebben daar bovenop nog eigen premies bij deeltijdarbeid. De regering wilde zowel de vrijlating als de premies volledig schrappen. De Tweede Kamer heeft echter afgedwongen dat er toch een tijdelijke vrijlating komt. Maximaal zes maanden mag u een kwart van de neveninkomsten houden, maar nooit meer dan 163 euro per maand. Een voorwaarde daarbij is wel, dat het parttime baantje naar het oordeel van de gemeente bijdraagt aan uw volledige arbeidsinschakeling.

Voor mensen die op 31 december 2003 een vrijlating van inkomsten hebben, en waarbij die inkomsten in 2004 doorlopen, geldt een overgangsregeling. De eerste drie maanden behouden ze de volledige vrijlating, de tweede periode van drie maanden blijft de vrijlating voor driekwart, de derde drie maanden voor de helft en de vierde drie maanden voor een kwart.

Een nieuwtje in de wet is de premie die de gemeente kan toekennen om ‘positief gedrag gericht op uitstroom naar betaalde arbeid’ te bevorderen. Die premie bedraagt maximaal 1944 euro en mag hoogstens één keer per jaar gegeven worden. Een automatische jaarlijkse verstrekking mag niet: voordat de premie opnieuw wordt uitgekeerd, moet vastgesteld zijn dat er sprake is van ‘nieuwe omstandigheden in de voortgang van de reïntegratie’.

U en de gemeente: de beleidsruimte van de gemeente zit vooral in de toekenning van de *premie voor goed uitstroomgedrag*. Van belang is, dat dit ruimhartig gebeurt, en dat er voor de verstrekking heldere, controleerbare regels komen. Op zijn minst zou de gemeente kunnen regelen dat iedereen voor een premie in aanmerking komt die voor het eerst inkomsten uit een bijbaantje heeft.

Bijzondere bijstand en minimabeleid

Jarenlang is de noodzakelijke verhoging van de bijstandsnorm tegengehouden met een verwijzing naar de bijzondere bijstand en het gemeentelijk armoedebelief. Nu gaat echter de bezem door die regelingen – en blijft verhoging van de algemene bijstand uit. Sterker nog: door het loslaten van de koppeling tussen de uitkeringen en de lonen in de marktsector gaat de bijstandkoopkracht juist nóg verder omlaag. Dubbel schande!

Aanvullingen bovenop de normuitkering mogen voortaan niet langer ‘categoriaal’ gegeven worden. Dat wil zeggen dat extraatjes voor álle mensen met minimumuitkering, of voor hele groepen, vanaf 1 januari 2004 uit den boze zijn (bijvoorbeeld voor de aanschaf van duurzame gebruikgoederen, de contributie van een sportvereniging of een eindejaarsuitkering). *Stads- of minimapassen* die korting geven op allerlei zaken mogen nog wel blijven bestaan – maar moeten beperkt worden tot sociaal-culturele en sportieve activiteiten. Ook een collectieve verzekering voor de aanvullende ziektekosten, iets wat nogal wat gemeenten geregeld hebben, mag gehandhaafd blijven.

Bijzondere bijstand is vanaf 1 januari 2004 alleen mogelijk vanwege ‘bijzondere individuele omstandigheden’. Alleen voor 65-plussers zijn de regels ruimer: zij kunnen ook bijzondere bijstand krijgen zonder individuele toetsing. Bijzondere bijstand kan gegeven worden voor ‘zeer diverse kostensoorten’, maar de kosten moeten naar het oordeel van de gemeente wel noodzakelijk zijn. In hoeverre inkomsten boven bijstandsniveau meetellen bij de bereke-

ning van het bedrag aan bijzondere bijstand, mag de gemeente helemaal zelf weten. Om ‘kruimelvoorzieningen’ tegen te gaan, mág ze verder bepalen dat er geen bijzondere bijstand gegeven wordt voor bijzondere kosten die minder zijn dan 107 euro per jaar.

Wie nu bijzondere bijstand ontvangt, en daar gezien de nieuwe regels geen recht meer op heeft, mag die bijstand houden tot de einddatum die in de toekenningsbeschikking is genoemd, maar maximaal tot 1 januari 2005.

Een individuele onderzoek om te kijken of er bijzondere bijstand gegeven kan worden, is voor de sociale diensten een hoop extra bureaucratie en voor veel mensen vernederend. Het was juist de praktijk van de armoedebestrijding die veel gemeenten heeft aangezet tot regelingen waarbij aparte aanvragen overbodig waren. Dat wordt allemaal teruggedraaid. Met als zeker gevolg dat veel mensen door onwetendheid of trots afzien van een aanvraag en daardoor de hulp niet krijgen waar ze wel recht op hebben.

U en de gemeente: de gemeenten staan nu voor de uitdaging om binnen de nieuwe regels ruimhartig bijzondere bijstand toe te kennen. Individuele toetsing betekent immers niet, dat je daar heel moeilijk over moet doen. In een interview in het blad Binnenlands Bestuur was staatssecretaris Rutte van Sociale Zaken er duidelijk over: ‘Als ik wethouder was, zou ik het zó organiseren: uitkeringsgerechtigden vullen een standaardformulier in waarop ze aangeven bijvoorbeeld chronisch gehandicapt te zijn, en hoeveel extra kosten dat met zich meebrengt. De gemeente keert het bedrag uit zonder ook maar een bonnetje te willen zien, maar houdt wel steekproeven om te kijken of declaraties terecht zijn betaald. Net als bij de belastingdienst. Die vraagt bij de aangifte toch ook niet om de bonnetjes bij te voegen?’ Laat uw gemeentebestuur dat maar in de praktijk brengen. Verder is het zaak om te voorkomen dat het drempelbedrag van 107 euro daadwerkelijk ingevoerd wordt, en dat er zwaar rekening gehouden wordt met ‘draagkracht’ bij een inkomen dat weinig boven de bijstandnorm ligt. Waarom zou je bij een inkomen tot bijvoorbeeld anderhalf keer de bijstand überhaupt draagkracht aanwezig achten als het om bijzondere kosten gaat? Let erop wat de gemeente hierover wil vastleggen.

Langdurigheidstoeslag

Wie langdurig op het minimum is aangewezen en aan een aantal voorwaarden voldoet, kan een jaarlijkse ‘langdurigheidstoeslag’ krijgen. De toeslag bedraagt 454 euro voor gehuwden, 408 euro voor een alleenstaande ouder en 318 euro voor een alleenstaande.

Om voor de toeslag in aanmerking te komen, moet u 23 jaar of ouder zijn en vijf jaar lang onafgebroken een inkomen op bijstandsniveau ontvangen hebben. Verder mag u in die vijf jaar geen arbeidsinkomsten gehad hebben, en moet u al die tijd genoeg uw best gedaan hebben om werk te vinden. Voor gehuwden of samenwonenden geldt dat zij allebei aan alle voorwaarden moeten voldoen. Mensen van 65 jaar en ouder kunnen geen langdurigheidstoeslag krijgen – hun bijstandsnorm ligt hoger, waardoor ze als het ware elke maand al een stukje toeslag krijgen.

De regels om iets extra’s te krijgen zijn in veel gemeenten nu nog een stuk soepeler. Vaak komt iedereen daarvoor in aanmerking die drie jaar of langer op het minimum zit. Een groot probleem met de langdurigheidstoeslag is verder de eis dat u vijf jaar lang helemaal geen inkomen uit arbeid gehad mag hebben. Eén maand een beetje werken, kost vijf jaar lang de toeslag – ook al zijn de inkomsten gekort op de bijstand. Ook één keer een strafkorting wegens te weinig solliciteren betekent dat u vijf jaar lang niet in aanmerking komt voor de toeslag.

U en de gemeente: de gemeente heeft weinig mogelijkheden voor een ruimer beleid. Een eigen beoordeling is er alleen op het punt van het wel of niet voldoende solliciteren. Wat u wel kunt vragen, is een vlammend protest van de gemeenteraad aan de regering – over de veel te strenge voorwaarden.

Bijstand in natura

Nieuw in de wet is de mogelijkheid om de bijstand niet in geld uit te keren, maar in *natura*. Dat betekent dat de gemeente een deel van een uitkering –

zonder toestemming van de cliënt – mag omzetten in bijvoorbeeld een slaappleaats in de daklozenopvang, kleding of voedsel. De wet legt nauwelijks beperkingen op: betaling in natura kan als de gemeente vindt dat iemand zonder hulp niet in staat is zijn inkomen ‘verantwoord te besteden’. In een brief aan de Kamer is staatssecretaris Rutte terughoudender, en heeft hij het over ‘uitzonderlijke gevallen’ waarin bijstand in natura gegeven kan worden. De vraag blijft echter, of de weg naar het Amerikaanse systeem van voedselbonnen niet toch te ver wordt opengezet.

In extreme situaties, bijvoorbeeld bij mensen die zwaar verslaafd zijn, is bijstand in natura te overwegen. In alle andere gevallen zien wij daar weinig in.

U en de gemeente: de gemeenteraad kan in een uitspraak vastleggen dat bijstand in natura beperkt blijft tot een aantal met naam genoemde, heel uitzonderlijke situaties.

Meepraten over de uitvoering

Tijdens de behandeling in de Tweede Kamer is de wet duidelijk verbeterd waar het gaat om de betrokkenheid van uitkeringsontvangers bij het gemeentelijk beleid. De gemeenteraad móet daar afspraken over maken en die in een verordening vastleggen. Vertegenwoordigers van de Sociale-dienstcliënten hebben in ieder geval recht op periodiek overleg met de gemeente over de uitvoering van de bijstandswet. Ze moeten ook zelf agendapunten kunnen aanmelden voor dat overleg en moeten de informatie krijgen die nodig is om zinvol te kunnen overleggen.

U en de gemeente: als er in uw gemeente nog geen cliëntenraad is met duidelijk vastgelegde bevoegdheden, dan moet die er nu komen. Let er op dat de rechten van de raad helder omschreven worden in de verordening. Praktische tips hierbij kunt u ongetwijfeld krijgen bij een al draaiende cliëntenraad in een buurgemeente.

